

Pristinai jegyzetek

Fehér Ferenc

Milan Bogdanović, az Írószövetség alelnöke „siptár csodának” nevezte pristinai felszólalásában azokat az eredményeket, melyeket hazánk e nemzeti kisebbsége a felszabadulás óta eltelt években elért. Ott, a siptárok irodalmi folyóiratának évfordulói ünnepségén sem tűnt elragadtatottnak ez a megállapítás, még kevésbé érzem annak most, amikor néhány hét távlatából próbálok előhalászni a nagyszerű élményeket és impressziókat

Volt abban valami megható, de jelképesen szívmelengető is, ahogyan Koszovó-Metóhia írói, közéleti munkásai és az egész ifjúság valami regényes lelkesedéssel felmutatta nekünk, az ország minden részéből meghívott íróvendégeknek — a szívét. Akiket a nyelvi határok akaratlanul is elszigetelnek az élet áramlásaitól, azokban, úgy látszik, gyűlik, gyülemlik a vallomás átforrósító kényszere, s egy ilyen alkalom, mint folyóiratuk fennállásának tizedik évfordulója, nemcsak arra jó, hogy számot vessenek irodalmuk kérdéseivel, hanem arra is, hogy megmutassák önmagukat, szülőtájukat, kulturális és általános népi gazdagságukat...

Négynapos koszovó-metóhiai utam során nemcsak a siptár írókkal ismerkedtem meg, hanem városaikkal, falvaikkal, gyáraikkal, múzeumaikkal, a kolostorok freskóival, s a tájjal is... Az írókkal folytatott beszélgetések meggyőzték arról, hogy elevenen érzik és átérzik a kisebbségi népek íróinak azt a hivatását, amelyben az is benne van, hogy az egész népi kultúra ügye éppúgy kíséri mindennapjaikat, minden tettüket és szándékukat, akár a népnevelőét, a legegyszerűbb falusi tanítóét, aki betűvetésre tanítja övéit. Az írástudás létérdekük alapja, s az író náluk is, már azzal, hogy anyanyelvén ír és azt fejleszti tovább; azzal, hogy szöveget ad az olvasó kezébe, a néptanító szerepét tölti be elsősorban.

Folyóiratuk, a „Jeta e re” négyezer példányban jelenik meg. Ezt a nagy példányszámot az magyarázza, hogy helyet kap benne nemcsak az irodalom, hanem az időszerű kulturális, nevelésügyi, társadalmi és művészeti kérdésekkel foglalkozó írott anyag is. Az iskolákban is jó szolgálatot tesz, mint olvasmányos kiegészítő irodalom. Kétségtelen azonban az is, hogy a megnövekedett irodalmi érdeklődés, a friss olvasásszomj is jó barátot talál benne. A lakosságnak mintegy nyolcvan százaléka írástudatlan volt a felszabadulás előtt! A hallgató, égbenyúló hegyek

világában utazva, miközben autóbuszunk elzúgott egy-egy öszvérét nógató paraszt-ember mellett — vagy amikor faeke fölé hajló, fehérfezes, szikár őslakókat pillantottam meg —, akkor éreztem át igazán, milyen óriási összefogásra, erőfeszítésre volt szükség, hogy itt, ebben a környezetben száznyolcvanezer embert megtanítsanak írni-olvasni néhány év alatt...

Az írakkal folytatott beszélgetéseink az alapvető kérdések körül mozogtak: nyelv, iskolaügyek, könyvkiadás, lapok, — s így tudtam meg, hogy a háború előtt nem adtak ki egyetlen könyvet sem siptár nyelven, a felszabadulás óta viszont négy és félmillió példányszámban jelentek meg különféle szépirodalmi művek, tankönyvek, népszerű tudományos kiadványok. Folyóiratokon kívül rendszeresen megjelenik több napilap, hetilap és két gyermekújság is.

Enver Gyergyeku, a fiatal költő és tanár, akivel legjobban összebarátkoztam ottlétemben, sokat beszélt arról, hogy leginkább az irodalmi hagyományok hiányát érzik. Irodalmukat, írói munkásságukat átmelegíti a nyelvteremtés, a nyelvfejlesztés szép, feszítő szándéka.

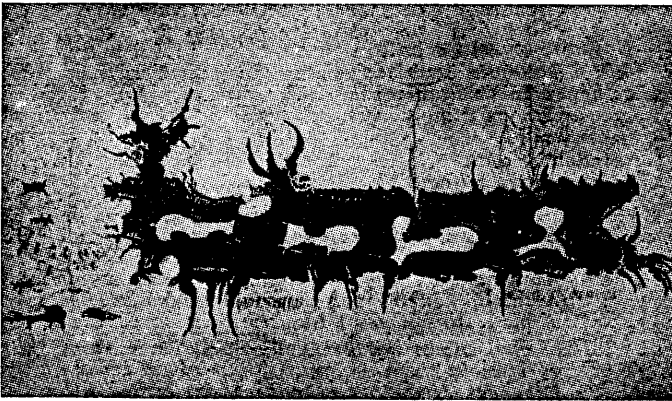
Mint a legtöbb irodalomban, a siptár irodalomban is a költészet jár az élen. Pristinai, koszovszkamitrovicai és petyi közös irodalmi estjeinken alkalmam volt hallani, amint siptár költők verseiket olvasták fel, s elmondhatom, hogy a nyelv ismerete nélkül is átáramlott belém a versek hangulata, a nyelv zenéje kicsengett a sorokból és nagy-nagy izgalommal, lelkesedéssel vettem Envertől az első siptár nyelvleckéket. Onekik hasonló élmény lehetett, amikor én meg magyarul olvastam fel — a szerbfordításos verseimen kívül — egyik költeményemet.

Irodalmi életük a „Jeta e re” körül összpontosul; őrhelyei az iskolák. főiskolák és a belgrádi egyetem albán tanszéke. Nagyon nagy örömmel hallgattak, amikor arról beszéltem, kérdéseikre válaszolva, hogy könyvkiadásunk fellendült és szabad alkotószellem váltotta fel már régen nálunk is a háború utáni évek merev irodalompolitikájának vonalát.

Folyóiratuk pristinai ünnepein néhány siptár író irodalmi díjat kapott, s közöttük — elégtétellel láttam — nem egy fiatal, szinte még diákember volt.

A modernizmus és általában a korszerű irodalmi törekvések szele csak épp hogy ellebent feléjük is, de a legújabbban jelentkező fiatal költők szerbfordításos verseiből érezhető, hogy népköltészeti elemek alkalmazásával, versbeágyazásával újszerű, friss hatásokra törekvesznek.

Mind lírájukban, mind pedig a prózairodalom különféle műfajaiban az általános jugoszláv irodalmi kritérium felé törekednek, természetesen azzal, hogy ez nem végcél és nem egyetlen elérhetőnek vélt színvonal a számukra. Egyre többet fordítanak franciából, németből, angolból és más nyelvekből, úgyhogy bizonyosra vehető: hamarosan egészen korszerű, nemesebb értelemben vett modern vonatkozásokkal telik meg íróik alkotómunkássága. Minden feltételük megvan a továbbfejlődéshez.

Kinert Albert (Jugoszlávia):

Sziget II., 1959